domácí úkol

určete kmen (skloňování) a pády jednotlivých tvarů

zvěrь, zvěrьjь, zvěrьje

junoša, junošejǫ, junošami

viděnьje, viděnьjь, viděnьjema

určete slovesnou třídu a vzor

biti, bьjǫ, bьješi

*moci (*stsl. *mošti), mogǫ, možeši*

pьsati, pišǫ, pišeši

domácí úkol

určete kmen (skloňování) a pády jednotlivých tvarů

zvěrь, zvěrьjь, zvěrьje	i-km. m.
junoša, junošejǫ, junošami	ja-km. (m.)
viděnьje, viděnьjь, viděnьjema	jo-km. n. (ьjo-km.)

určete slovesnou třídu a vzor

biti, bьjǫ, bьješi

*moci (*stsl. *mošti), mogǫ, možeši*

pьsati, pišǫ, pišeši

domácí úkol

určete kmen (skloňování) a pády jednotlivých tvarů

zvěrь, zvěrьjь, zvěrьje	i-km. m.
junoša, junošejǫ, junošami	ja-km. (m.)
viděnьje, viděnьjь, viděnьjema	jo-km. n. (ьjo-km.)

určete slovesnou třídu a vzor

biti, bьjǫ, bьješi	III. tř. znati
*moci (*stsl. *mošti), mogǫ, možeši*	I. tř. nesti
pьsati, pišǫ, pišeši	III. tř. plakati

Staroslověnština – slovesné třídy

atematická slovesa:

Staroslověnština – slovesné třídy

atematická slovesa:

byti **věděti** **dati** **jasti** **iměti**

Staroslověnština – slovesa

minulé časy

- jednoduché (tvoří se od kmene infinitivního/minulého)

  aorist – prostý minulý čas, překl. dokonavě

  imperfektum – nedokonavý

- složené

  „perfektum“, plusquamperfektum (*l*-ové participium)

Staroslověnština – slovesa

aorist asigmatický (sigma = hláska „s“) – I.A a II.A tř.

ved**ъ**	ved**omъ**	ved**ově**
ved**e**	ved**ete**	ved**eta**
ved**e**	ved**ǫ**	ved**ete**

aorist sigmatický (starší)

by**chъ**	by**chomъ**	by**chově**
by_	by**ste**	by**sta**
by_	by**šę**	by**ste**

Staroslověnština – slovesa

imperfektum

zna**achъ**	zna**achomъ**	zna**achově**
zna**aše**	zna**ašete**	zna**ašeta**
zna**aše**	zna**achǫ**	zna**ašete**

b**ě**achъ, pros**ě**achъ

Staroslověnština – slovesa

tože i Pavьlъ glagolaaše .

jako korenь vьsemu zъlu jestъ sьrebroľubьstvije

- Pavьlъ, -a, m. = *Pavel (apoštol)*
- glagolati, -ju, -ješi = *mluvit, říkat*
- korenь, -e, m. = *kořen*
- vьsь, vьs'a, vьse = *všechen (zájm.)*
- zъlъ, zъla, zъlo = *zlý (adj.)*
- byti, jesmь, jesi = *být*
- sьrebroľubьstvije, -a, n. = *touha po penězích*

Staroslověnština – slovesa

i reče imъ . trьpěšę vьsi

- rešti (reci), rekǫ, rečeši = *říci, povědět*
- jь, ja, je = *on, ona, ono (zájm.)*
- trьpěti, trьplǫ, trьpiši = *trpět*
- vьsь, vьs'a, vьse = *všechen (zájm.)*

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

příčestí v nové češtině?

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

Chtěl bych jmenovat Jan,
být přítel dívek a dam,
přicházet k nim nepozván
a odcházet nepoznán.

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

Chtěl *bych jmenovat Jan,*	příčestí minulé
být přítel dívek a dam,	
přicházet k nim ***nepozván***	
a odcházet ***nepoznán****.*	příčestí trpné

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

*Jana, **poznavši** Janovu povahu, vykopla ho na ulici.*

***Znajíc** takové hejsky, neměla s ním slitování.*

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

= slovesná adjektiva (ve jmenném tvaru)

nejsou to finitní tvary, představují nějaký průvodní děj (podílejí se – *participují* – na významu věty), vyžadují tedy ve větě nějaké finitní sloveso (*jsem nepozván*, *byl jsem*)

Staroslověnština – slovesa

participia (~ *příčestí*)

přítomné činné	**nt-ové**	znajǫci (< *zna-o<u>nt</u>j-)
minulé činné	**s-ové**	znavъ<u>š</u>i
	l-ové	zna<u>l</u>ъ
přítomné trpné	**m-ové**	znamъ
minulé trpné	**n/t-ové**	znanъ / bitъ

Staroslověnština – slovesa

l-ové participium – doložen prakticky jen nominativ

- *plakalъ (plakala, plakalo)* = *„takový, který plakal“*
- tvoří perfektum (*jesmь bylъ*)
- plusqamperfektum (*bychъ bylъ*)
- kondicionál (*bimъ bylъ*)
- futurum (*bǫdǫ plakalъ*)
- základ pro (složená) adj.: *znalý, opilý, trpělivý*

jeho pokračováním v nč. je příčestí minulé („minulý čas“)

Staroslověnština – slovesa

n/t-ové ptc. – doloženy zejm. 1. a 4. pád

- *bitъ (bita, bito)* = „takový, kterého (z)bili“
- tvoří pasivní konstrukce: *jesmь bitъ*
- také základem pro (složená) adj.: *rozbitý, nalezený*

pokračováním v nč. je příč. trpné (slovesa v trpném rodu)

m-ové ptc. – velmi řídké už ve staroslověnštině

vědom, znám, nevidomý, pitomý, zřejmý, lakomý, (svědomí)

Staroslověnština – slovesa

nt-ové ptc. = základ pro pozdější přechodník přítomný

č.	*věda, vědouc, vědouce*	neskl. (pouze nom.)
stč.	*věda, vědúci, vědúce*	skloň. jako *jo/ja-km.*
zsl.	*věda, vědǫci, vědǫce*	– || –
stsl.	*vědy, vědǫšti, vědǫšte*	– || –

s-ové ptc. = základ pro pozdější přechodník minulý

prinesъ, prinesъši – *vъzvěděvъ, vъzvěděvъši*

Staroslověnština – slovesa

nt-ové i s-ové ptc.

- mají plné paradigma (všechny pády)
- také základem pro složená adj.: *vědoucí*, *přišedší*

nt-ové

I. a II. tř.: *nesy, nesǫšti, nesy* (zsl. *nesa, nesǫci…*)

III. tř.: *znaję, znajǫšti, znaję*

IV. tř.: *prosę, prosęšti, prosę* (zsl. *…prosęci…*)

m. *sy, sǫšta, sǫštu, sǫštь, –, sǫšti, sǫštemь;* (pl.) *sǫšte…*

Staroslověnština – slovesa

molęšte že sę ne licho glagolěte

(zsl. *modlęce (že) sę…*) → (č. *modlíce se…*)

moliti sę, moľǫ, moliši	= modlit se
licho	= příliš, zbytečně (adv.)
glagoliti, glagoľǫ, glagoliši	= mluvit, říkat
	(*glagolěte* = imperativ)

Staroslověnština – slovesa

sěno (acc.) *dьnьsь sǫšte, a utrě vъ ogňь vъmětajemo*

(zsl. *sěno dьnьsь sǫce…*)

sěno, -a, n.	= tráva
dьnьsь	= (adv.) dnes
byti, jesmь, jesi	= být (nt-ové ptc. *sy, sǫšti, sy*)
utrě	= (adv.) zítra (lok.sg. *utro, -a*, n.)
ogňь, -a, m.	= oheň
vъmětati, -ajǫ, -aješi	= vhodit, vhazovat

Cvičení

Jaký je rozdíl mezi staroslověnštinou a praslovanštinou?

Cvičení

Jaký je rozdíl mezi staroslověnštinou a praslovanštinou?

Vyjmenujte jihoslovanské jazyky.

Cvičení

Jaký je rozdíl mezi staroslověnštinou a praslovanštinou?

Vyjmenujte jihoslovanské jazyky.

*d^hongai >

Cvičení

Jaké slovesné formy reprezentují následující tvary?

jьgratъ	(ženamъ) jьgrajǫcamъ	jьgraachomъ
znamъ	(otročęta) znavъše	znanъ
gъnati	žena (stsl. ženy)	žene

Cvičení

jьgrati, jьgrajǫ, jьgraješi

trapiti, trapľǫ, trapiši

jasti, jamь, jasi

klati, koľǫ, koľeši

peci, pekǫ, pečeši (stsl. *pešti*)

– , bǫdǫ, bǫdeši

Domácí úkol

jagnę	palьcь	lъžicę
jagnęti	palьcemъ	lъžicǫ
jagnętьma	palьcemь	lъžice
medъ	plamy	slovo
medu	plamenьmi	slovese
medovi	plamenъ	slovesьchъ

Text:

pridǫtъ dьnije, vъ ňęže ne ostanetъ kamenь na kameni sьde